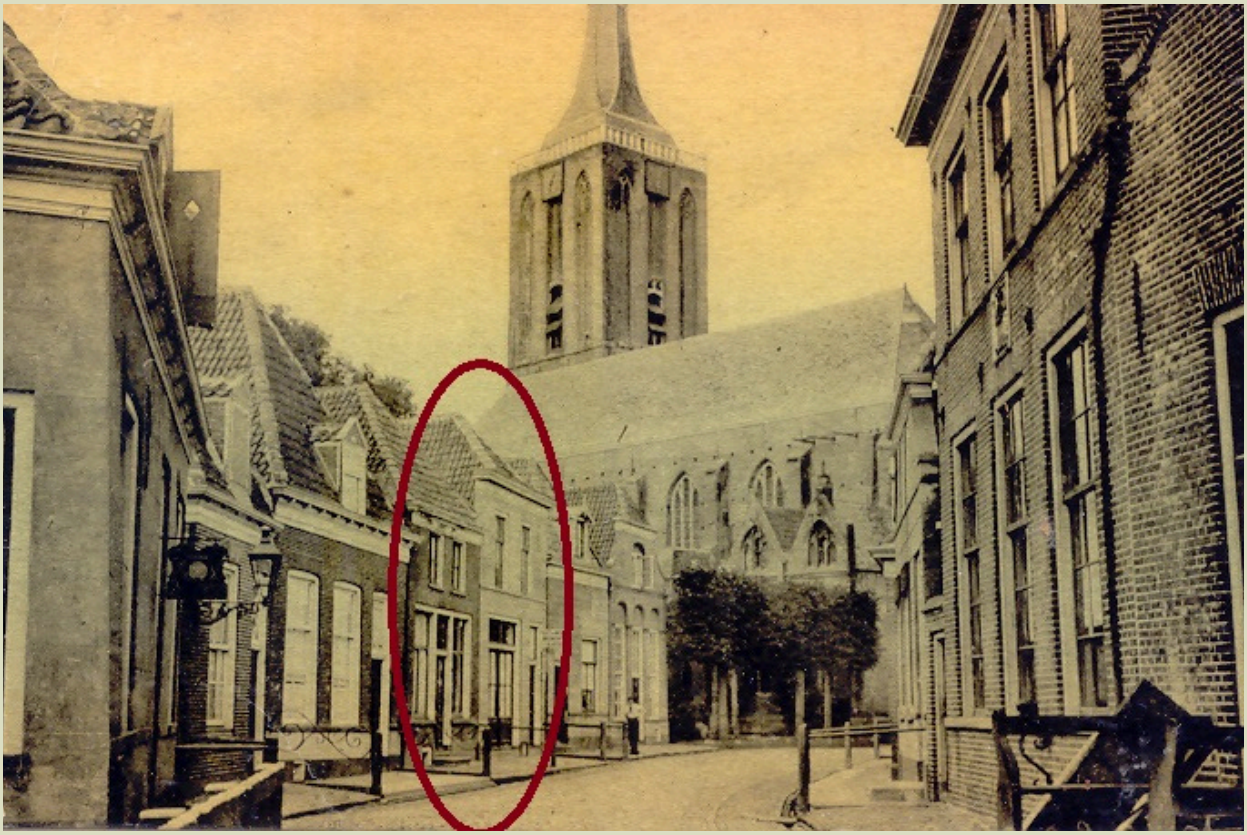
JULI 2026, NUMMER 26.3

HISTOVISIE

Artikelen over de geschiedenis van de Hanzestad Hasselt

Familie Buisman had hier twee huizen in bezit

FAMILIE BUISMAN

Inleiding

In 1766 kocht de uit Zwolle afkomstige Willem Buisman in de Ridderstraat een woning. Hij was toen 23 jaar en was in 1763 gehuwd met de in 1742 in Hasselt geboren Alberdina Weender.
Zij was een dochter van de herbergier Roelof Weender en kwam uit een niet onbemiddeld gezin.
Het paar kreeg een zestal kinderen waarvan een tweetal voor dit verhaal van belang is.

Het gaat hier om de oudste in 1763 geboren Roelof en de tweede zoon Derk die in 1773 het levenslicht aanschouwde. Hun vader was koopman in hout en werkte zich langzaam op tot voor-aanstaande ingezetene van Hasselt. Zo werd hij in de periode 1774 tot en met 1782 door de magistraat ‘ter bonen geciteerd’. Dat wil zeggen dat hij als aangewezen lid deel uit mocht maken van de uit zes personen bestaande minder meente.
Drie van hen mochten samen met een drietal leden van de gezworen gemeente de keur verrichten; ofwel de magistraatsleden kiezen. Daartoe moest dus wel eerst een drietal worden uitgeloot.
Grote mutaties bleven dan ook uit.

Geschreven door
Frits Schmidt

De gemiddelde zittingsduur van een magistraatslid was in de tweede helft van de achttiende eeuw 14 jaar en 5 maanden
In de eerste helft had dit nog 9 jaar en 2 maanden bedragen.
Na het midden van de eeuw kwamen de magistraatsleden ook nog eens voor meer dan 90 procent uit slechts vijf families voort.
In feite kende Hasselt dus een oligarchisch systeem. Een systeem waarbij buitenstaanders moeilijk tot het bestuur konden doordringen.
Blijkbaar werd Willem gezien zijn aanwijzing tot lid van de minder meente als medestander beschouwd. Dat blijkt ook nog eens uit het feit dat hij in 1785 werd aangesteld tot lid van de gezworen gemeente. Politiek gezien dus een promotie.
Toch had de magistraat zich vergist. In juli 1787 waren het Willem Buisman en Johannes de Hondekoeter die een rekwest voor het oprichten van wapengenootschap ter tekening hadden gelegd. Het lijkt erop dat deze oprichting enerzijds voortkwam uit de behoefte aan zelfbescherming en anderzijds om tegenwicht te bieden aan het oranje stigma dat Hasselt in Overijssel verworven had.
Een maand eerder had dit nog tot een totale blokkade van de stad geleid. De economische schade ervan was groot. Zo hadden de steden Amsterdam en Zwolle het veer op Hasselt gesloten. Ook Willem Buisman moet van deze blokkade schade ondervonden hebben. Zo zou hij gezegd hebben: “Ik schiete wat in de voorsienigheid, als ik niet te eeten heb, zal de voorsienigheid mij niet geven.”
Een andere ondertekenaar verklaarde dat hij getekend had ‘omdat de straten 's nachts zo'n geloop kende’.
Een weer een ander zei dat hij zichzelf en anderen wilde beschermen tegen schelden en molestatie.
De meeste van de 26 ondertekenaars hadden dit op uitnodiging van Willem Buisman gedaan en bij hem thuis getekend.
Het stadsbestuur vreesde dat honorering van het verzoek zou betekenen dat de gemoederen niet zouden bedaren, maar eerder zouden toenemen. Bovendien vreesde de magistraatsleden dat een dergelijke gewapende macht zich tegen hen zou kunnen keren.
Opvallend is het late tijdstip waarop het patriottisme in Hasselt zich manifesteert. Voelde men zich toen pas geruggesteund door het optreden van uit de omliggende steden afkomstige patriotten, die de capitulatie van Hasselt hadden afgedwongen en de voornaamste orangisten, waaronder de stadssecretaris Exalto d’Almaras hadden doen vluchten.
Zeer waarschijnlijk heeft Willem Buisman al eerder getoond dat hij patriottische sympathieën koesterde. Het is waarschijnlijk om die redenen dat hij tijdens de blokkade als afgevaardigde naar Kampen werd gezonden om de capitulatie met 24 uur uitgesteld te krijgen.
Dat een lid van de gezworen gemeente werd afgevaardigd in plaats van een burgemeester is wel opvallend.

Tot de 26 ondertekenaars behoren ook twee zonen van Willem: Roelof en Derk. De laatstgenoemde was toen nog maar veertien jaar. Hij was niet de enige jongere, wel de jongste. Twee anderen waren nog maar 16 jaar en één 17 jaar.
Na de restauratie werden allen begin mei 1788 uitgesloten van het stads- en gildebestuur. Dat gold ook voor de drie vaders van de minderjarige kinderen. Al eerder – oktober 1787 - was Willem Buisman als lid van de gezworen gemeente ontslagen.
Daarmee was de rust in de stad nog niet weergekeerd. Zo deed Willem in 1788 zijn beklag over Baltus Winterberg, die hem voor schobbejak had uitgescholden.

*** De Burgers R. BUISMAN cum fuis, aannemers van het Lands werk aan den Havenmond der Stad Hasselt, zyn van voornemens, om aldaar ten overftaan van het Stad Gerichte op Vryday den 13 October aanftaande, des voordemiddags ten tien uuren publicq te verkoopen:
Een groote party extra fraay bezaagde VUUREN DAMPLANKEN, van 18 tot 20 voet lang en 1 en een vierde a 1 en een half duim dik, als mede een party GREENE DEELEN a 3 duim en van een onbepaalde langte, voorts eenige Parceelen EIKEN PAALTJES, en verder al het geen ten voorfchr. dage zal worden ten voorfchyn gebragt.
Iamand hier in gadinge hebbende koome op tyd en plaats voorfchr. en doe zyn voordeel.

Geschreven door Frits Schmidt

De Franse tijd

Met de komst van de Fransen keerden de kansen. Willem Buisman en Claas Lakke werden als representanten van Hasselt naar Zwolle afgevaardigd naar een vergadering van het nieuwe bestuur van Overijssel. Willem werd in 1795 President van de Gemeenteraad van Hasselt. Vanaf 1798 tot aan zijn dood in 1805 was hij burgemeester van Hasselt. Zijn naam prijkt dan ook op het orgel van de St. Stephanuskerk. In 1802 ging een lang gekoesterde wens in vervulling om de kerk weer van een orgel te voorzien. Na de brand in 1725 had men het zonder orgel moeten stellen.
In het verarmde Hasselt was het wel bijzonder dat de bestuurders bereid waren om dit project op te starten. Vandaar dat de namen van de toen regerende burgemeesters op het orgel vermeld staan. Ongetwijfeld zal hij ook zelf financieel hebben bijgedragen. Willem behoorde immers tot de rijkste inwoners van de stad. Op het bord staat ook de naam van de voormalige stadsecretaris en orangist Exalto d'Almaras. Ook hij was burgemeester en zelfs collega van Willem Buisman. Zijn benoeming kwam tot stand nadat de scherpe kantjes in 1803 waren verdwenen. In 1805 behoorde Derk Buisman - als Gecommitteerde uit de Gemeente - zelfs tot de zes keurnoten die Exalto d'Almaras herkozen.

Principieel?

Een echt principiële patriot was Willem Buisman niet. Hoewel wel het verhaal rondgaat dat hij een slede met daarop een 'keeshond' bezat.
Maar wanneer men aan het familiebezit kwam dan wierp hij zijn principes snel overboord. Want toen in januari 1796 de Commies Generaal van het Noorderkwartier met zijn jacht aan de kade aanlegde om bij de zoon van Willem huiszoeking naar gesmokkelde thee te verrichten - protesteerde hij heftig. Hij werd echter door zijn collega's overruled. Twee van hen vergezelden de commies naar het huis van de naast Willem wonende Roelof. Willem weigerde echter de sleutel van de woning af te staan en mocht men toch de woning willen betreden dan zou hij geweld niet schuwen.
Er moest een smid aan te pas komen om de deur open te breken. En vanwege het door Willem geuite dreigement werd een detachement soldaten opgetrommeld om en de smid en de stadsroedendragers te beschermen. De verdenking bleek terecht te zijn. Er werden 180 kisten thee aangetroffen.

Vermogend man

Willem Buisman bezat in Hasselt een viertal huizen en een hof en in een huis in Amsterdam.
Verder bezat hij grond buiten de Veenepoort met een waarde van 7500 gulden.
Samen met zijn zoon Roelof bezat hij ook nog de buiten de Enkpoort staande molen.
Bij de Quotisatie van 1808 werd de weduwe van Willem Buisman ingedeeld in klasse 33 en voor 20 gulden aangeslagen. Daarmee behoorde zij tot de zes rijkste

Molen in de jaren '20 en/of '30 van de twintigste eeuw. Het landschap zal eind achttiende eeuw grotendeels hetzelfde zijn geweest.

personen van Hasselt. Roelof daarentegen behoorde tot de 18 procent rijksten [klasse 37] van Hasselt en Derk tot de 31 procent rijksten [klasse 39].

Derk was houtkoper, koopman, tolgaarder en schipper. Hij huwde in 1797 met Trijntje van der Horst. Zij overleed in 1814 en Derk hertrouwde met de uit Wierden afkomstige Sientje Smeijers. Een van de uit dit huwelijk voorkomende kinderen is de in 1818 geboren Herman. Hij verhuisde naar Zwartsluis en begon daar een kruidenierswinkel. Het is Herman die kansen zag in het branden van suiker. Koffie was in die tijd duur en met de toevoeging als smaakversterker van zijn product kon met minder koffie volstaan worden. In 1867 opende hij samen met zijn zeventienjarige zoon Roelof een fabriekje onder de naam FA Buisman's Gebrande Suikerpoeder GS aan het Westeinde in Zwartsluis. Als vier jaar later Herman overlijdt bouwt de ongehuwde Roelof de fabriek tot een begrip uit.

